

Otázka: Osobnost – společenskovedný základ

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Tereza Malzová

Teorie schopnosti

Osobnost

- uspořádaný systém psychických a fyziologických funkcí v neustálé interakci s okolím
- směřuje k seberealizaci jedince
- široká škála vlastností a rysů např. **temperament** – to, co dědíme po rodičích

charakter - způsob chování; hodnoty, které člověk vyznává

sebepojetí

adaptace na neznámé prostředí

Tělo a osobnost

tělo – biologická součást osobnosti

Existuje souvislost mezi biologickou a psychickou stránkou osobnosti? → **neuropsychologie** – závislost reakcí lidí na chemii v mozku

teorie Ernsta Kretschmera

typ piknik (endomorf)

- krátký trup, velká okrouhlá hlava, větší objem břicha a hrudníku

- sklony k tloustnutí, spíše veselý, ale sklony k maniodepresivním poruchám

typ atlet (mezomorf)

- široká ramena, hodně svalové hmoty
- lhostejný, někdy výbušný, tendence k epilepsiím

typ astenik (ektomorf)

- plochý hrudník a dlouhé tenké končetiny
- uzavřený sám do sebe, přecitlivělý, nebo chladný až cynický, málo aktivní, sklony k schizofrenii (rozdvojení osobnosti)

Psychoanalýza

- založeno **Sigmundem Freudem** (1856 – 1939)
- pokračoval **Carl Gustav Jung** (1875 – 1961)
- hledání nevědomých konfliktů složek osobnosti (Co jsem zažil, že se bojím pavouků?)

id – pudová složka, hnaná potřebou organismu

superego – mravní principy a zvnitřnělé zákony společnosti

ego – spojnice předešlého, realistický pohled na svět

Behaviorismus

- založeno **Johnem B. Watsonem** (1878 – 1958)
- důkaz na pozorovatelném chování – funguje na princip *podnět-akce-reakce*
- každý člověk se dá vyučit a vycvičit
- při terapii se učí nový způsob chování (učím se postupně nebát pavouků)

Humanistická psychologie

- založeno **Abrahamem Maslowem** (1908 – 1970) – odmítá psychoanalýzu i behaviorismus
- hledání pozitivních sil člověka – osobnost jako princip sebeaktualizace a růstu
- při terapii odhaluje důležité pro člověka – nač se mám soustředit a co rozvíjet, abych na pavouky nemusel myslet

Temperament a charakter

Temperament

- soubor převážně vrozených vlastností osobnosti ovlivňující dynamiku chování – vzrušivost
- rychlost reakcí
- sílu reakcí
- trvání reakcí

4 temperamentové typy

- postuloval **Hippokrates** (5. /4. století př. n. l.)
- upravil **Hans J. Eysenk** – dle *lability-stability* a *extroverze-introverze*

Melancholik

labilní introvert – střízlivý, náladový, úzkostlivý, nespolečenský, rezervovaný, pesimista, tichý

Cholerik

labilní extrovert – nedůtklivý, neklidný, impulzivní, vznětlivý, vrtkavý, útočný

Sangvinik

stabilní extrovert – hovorný, přístupný, společenský, bezstarostný, dobrý vůdce, optimista, čilý

Flegmatik

stabilní introvert – obezřetný, rozvážný, smířlivý, ovládá se, spolehlivý, vyrovnaný, klidný

Charakter

- systém vlastností
- dává obsah našim reakcím s ohledem na morální pravidla a požadavky
- je podmíněn prostředím

dvě stádia:

1. **heterogenní stádium** – dětství, normy převzaté od rodičů
2. **autonomní stádium** – od puberty dále, samostatné přijímání a hodnocení norem, zodpovídám sám za sebe

Typologie charakteru

dle Jane Loeingerové (1918 – 2008)

1. člověk orientovaný na věci
2. člověk orientovaný na lidi
3. člověk orientovaný na ideje

dle Pierra Teilharda de Chardina (1881 – 1955)

1. unavený člověk
2. člověk požitkář
3. člověk nadšenec

Emoce (city)

- latinsky *emoveo* = silně zatřást
- všestranně citové stavy člověka
- charakteristické pohyby a další fyziologické projevy
- subjektivní reakce organismu na podnět

city:

nižší city

- souvisejí s funkcí organismu
- mají i zvířata
- (úlek, strach, hněv, bolest...)

vyšší city

- vlastní jen lidem
- prožívání kulturních hodnot (dobro, pravda, láska...)

typy emocí dle délky a intenzity:

nálady – souvisejí s temperamentem

- dlouhodobé
- stabilní
- nízká intenzita
- nevázány na konkrétní podnět

vášně – dlouhodobé

- intenzivní a hluboké
- vázány na konkrétní podněty

afekty – dispozice (=možnost, předpoklad) dle temperamentu

- rychle vznikající
- prudké
- intenzivní prožívání
- rychlé odeznění

emoční ambivalence – kombinace protikladných emocí

Postoje, schopnosti, inteligence

Postoje

- naučená dispozice člověka chovat se ustáleným způsobem vůči okolí
- reakce na objekty takové, jaké si myslíme, že jsou

3 složky postoje:

kognitivní – rozumový

emoční – citový

konativní – volní (jakou vůli máme něco dělat)

Předsudek

- negativní, zjednodušený postoj
- iracionální původ

Schopnosti

- vlastnosti osobnosti
- nutný předpoklad úspěšného konání nějaké činnosti

vlohy – vrozené dispozice

- umožňují rozvinutí určitých schopností, znalostí či dovedností

stupně vloh:

1. **nadání** – vlohy umožňující rozvoj
2. **talent** – velké nadání
3. **genialita** – výjimečně rozvinutý talent

úsilí – snaha pracovat s vlohami

Kreativita

= tvořivost

- schopnost umožňující tvůrčí činnost
- výsledkem je něco nového, originálního
- znakem intuice a fantazie

Intelligence

- to, co měří testy IQ
- schopnost řešit obtížné či nově vzniklé situace
- schopnost přizpůsobit se a orientovat se

složky intelligence: početní schopnosti

prostorová představivost

konstrukční – technické schopnosti

verbální myšlení

usuzování

paměť

...

druhy inteligence:

1. **fluidní** – vrozená, roste se schopností se učit, ve stáří upadá

krystalická – získaná, odvozená od předchozích zkušeností, neustále roste (životní moudrost)

2. **sociální** – schopnost pohybovat se mezi lidmi, jednání s lidmi

emoční – schopnost vnímat své city a city druhých

IQ

- inteligenční kvocient
- matematické vyjádření, kde se člověk nachází vzhledem, k většině populace
- normální, průměrné IQ – nejčastější množina v populaci